

DONATELLA
DI PIETRANTONIO

NÁVRAT DO BORGA SUD

Donatella Di Pietrantonio
NÁVRAT DO BORGA SUD

DONATELLA
DI PIETRANTONIO

NÁVRAT DO BORGA SUD

Přeložila Marina Feltlová

ARGO

Knihá vychází s finanční podporou
Ministerstva kultury České republiky.

Czech edition © Argo, 2021
2020 © Giulio Einaudi editore s.p.a., Torino
Translation © Marina Feltlová, 2021
Cover photo © Stefano Schirato, 2021
Cover design © Michaela Pospíšilová Králová, 2021

ISBN 978-80-257-3504-6 (váz.)
ISBN 978-80-257-3603-6 (e-kniha)

Paolovi, za sílu, o které jsi nevěděl, že ji máš

Když jsem se vdávala, bylo mi pětadvacet let.
Dlouho jsem si přála se vdát a často mě napadalo,
s jistou trdomyslnou melancholií, že to není
příliš pravděpodobné.

NATALIA GINZBURG, *Můj manžel*

I.

Děšť se snesl na oslavu, aniž se předem ohlásil hromobitím, nikdo z hostů si nevšiml, jak se nad kopci, temnými lesním porostem, kupí mračna. Seděli jsme za dlouhým stolem na trávníku, když se do nás začala voda strefovat. Jedli jsme těstoviny *alla chitarra*, lahve už byly poloprázdné. Uprostřed vyšívaného ubrusu voněl vavřínový věnec, který si Piero sundal po focení. S prvními kapkami se podíval na nebe a pak na mě, po jeho boku. Sundal si sako a kravatu, rozepnul si límeček u košile a vyhrnul rukávy až k loktům: jeho kůže zářila zdravím a krásou. Moc toho nenaspal, stejně jako já, usnuli jsme až k ránu. Několik vteřin po probuzení jsem nevěděla, kdo jsem, koho miluji a že začíná šťastný den.

Piero se na mě podíval, překvapený tím škaredým počasím. Jedna kroupa se trefila do vína v jeho sklenici. Někteří dál pohybovali čelistí, váhali, co mají udělat. Moje sestra mezitím vyskočila na nohy a začala sbírat oválné talíře se zbytky makaronů, košíčky s chlebem a odnášela je do bezpečí kuchyně v přízemí. Schovali jsme se pod stříšku, zatímco Adriana dál běhala dovnitř a ven, zmítaná větrem. Přetahovala se s bouřkou o jídlo, nebyla zvyklá jím mrhat.

Naklonila jsem se, abych jí vzala z rukou poslední podnosy, když vtom na mě spadl kus utrženého okapu. Z poraněné lícní kosti mi krev stekla na hrud' a smíchala se s dešťovou vodou. Měla jsem na sobě bílé šaty, na tu oslavu. Slušely mi, jak mi ráno řekla Adriana, byly tak trochu přípravou na ty svatební. Přijeli jsme dřív, abychom pomohli vše nachystat. Z okna jsem viděla, jak vlaštovky lítají tiše a nízko, už cítily déšť. Pierova matka to naopak nečekala, trvala na tom, že se promoce oslaví na jejich chalupě.

Mám schovanou fotografii, na které na sebe zamilovaně hledíme. Piero s vavřínovým věncem na hlavě a oddanýma očima. Na okraji je vidět Adriana, je trochu rozmazaná, vlasy vytvářejí hnědou stopu: vstoupila do záběru na poslední chvíli. Nikdy nebyla diskrétní, vždycky se vměšovala do všeho, co se mě týkalo, jako by to bylo i její, včetně Piera. Pro ni se nijak nelišil od bratra, ale laskavého. Sestra se bezstarostně směje do objektivu, netuší, co všechno nás čeká. Vzala jsem si tuhle fotku s sebou na cestu: jsme tři mladí lidé zavření ve vnitřní kapse kabelky.

Po letech jsme s Adrianou ty šaty našly mezi těmi, které už jsem nenosila, na látce zůstala nepatrná skvrna od krve.

„To bylo znamení,“ prohlásila a mávala mi jimi před nosem.

2.

Nedokážu spát, v tomhle hotelovém pokoji. Podlehnu vyčerpání, ale vzápětí sebou trhnu a vytřeštím oči do tmy. Od té doby uběhla spousta času a oslava Pierovy promoce je jen nevěrohodnou vzpomínkou nebo útržkovitým snem. Po včerejším telefonátu už možná nikdy nedokážu určit, co je pravda. Zpod dveří prosvítá slabé světlo chodby, je slyšet tlumené podupávání. Probleskují další vzpomínky, v návalech, neuspořádaně. Paměť si vybírá své karty z balíčku, mění je, občas podvádí.

Celý den jsem byla na cestě, v různých vlacích, poslouchala jsem hlášení z amplionů, nejdřív ve francouzštině, pak v italštině. Bleskově se míhaly názvy menších stanic, kde jsme nezastavovali, některé jsem nedokázala přečíst. Odpoledne se okénko znenadání zaplnilo mořem, Jadran a jeho zvrásnění, v některých místech tak blízko železnice. V Markách, když jsme projížděli městečky na pobřeží, jsem znovu zakoušela ten optický klam, kdy se domy naklánějí k pláži, jako by je voda přitahovala. Adriana neví, že jsem přijela. Půjdu za ní zítra, ale ne na předměstí Borgo Sud.

V hotelu se mě zeptali, jestli se chci najíst u nich v restauraci, řekla jsem, že jsem příliš unavená, než abych šla dolů na

večeři. Silné a laskavé Abruzzo na mě zaútkalo, když jsem sledovala televizní zprávy, a prostřednictvím blondaté dívky mi přineslo sušenky a teplé mléko. Nepřidala jsem do něho žádný cukr, bylo sladké samo o sobě. Zapomenutá chuť první stravy, vypila jsem ho po malých doušcích, nečekala jsem, že mě to tak potěší. Můj francouzský soused odnaproti tvrdí, že v dospělosti mléko škodí, že jenom člověk je tak hloupý, že ho pije, i když už je odstaven od prsu. Nicméně jsem ho viděla, jak jednou vyšel na chodbu a lovil brambůrky z pytlíku. Cristophe pracuje na synchrotronu v Grenoblu. Máme společného kocoura a taky péči o několik rostlin, které stojí mezi našimi dveřmi. Nechala jsem mu lísteček se vzkazem, než jsem odjela, teď se o ně musí postarat sám.

Ale Piero to měl rád. Občas, když se vrátil pozdě večer, prohlásil: „Dám si jen mlíko a sušenky.“

Vždycky jsme je měli v mnoha příchutích, na snídani. Máčel si je po jedné v šálku, držel je mezi palcem a ukazováčkem a vyprávěl mi, jaký měl den.

Byt, kde jsme bydleli po svatbě, je nedaleko odtud. Po paměti procházím vedlejšími ulicemi, které dělí tuhle od via Zara. Na ten byt mi zůstala tak přesná vzpomínka, že můžu dodnes vyjmenovat každý detail: prasklá dlaždice v koupelně, která zněla hluše, když jste na ni šlápli, proměny světla na stěnách v průběhu dne. Naším prvním budíčkem bylo jemné bříknutí okna – když ho slunce rozehřálo, došlo k náhlému roztažení skla. Piero se pak začal převracet, protestoval, že musí vstávat. Dýchali jsme neustále trochu namodralý vzduch, přicházel z terasy s výhledem na moře. Moře se vypařovalo do našeho bytu.

Teď už ta slaná chuť není cítit a zvuk vln doléhá zvenčí jen zlehka. Ani té noci jsem nespala, v příliš široké posteli. Bylo to

naše třetí léto v domě spravovaném společenstvím vlastníků, pach nového nábytku už zmizel a hořáky v kuchyni ztratily svůj třpyt. Piero se v nemocnici staral o nemocného otce. V nejtemnějším okamžiku těsně před svítáním začal někdo zběsile zvonit na zvonek, dal do toho všechen svůj vztek. Když jsem dorazila k domácímu telefonu, srdce mi splašeně bušilo. Zařvala své jméno, během okamžiku vyběhla nahoru, přes dveře ke mně doléhaly nervózní kroky, těžké oddychování. Chvilí mi trvalo, než se mi podařilo odemknout, měla jsem zamčeno na noc, ona mezitím na druhé straně brblala. Neviděla jsem ji víc než rok, svou sestru.

Jako děti jsme byly nerozlučné, pak jsme se naučily se ztrácet. Byla schopná mě opustit a nedat o sobě vědět celé měsíce, ale nikdy takhle dlouho. Vypadalo to, jako by podléhala nějakému nomádskému instinktu, když jí nějaké místo přestalo vyhovovat, nesnažila se ho změnit, prostě ho opustila. Naše matka jí to občas říkala – jsi cikánka. I já jsem se jí později stala, ale jiným způsobem.

Spěšně vstoupila, nohou štouchla dozadu, aby za sebou zavřela dveře. Proto jí spadla jedna z pantoflí, které měla na sobě, a zůstala ležet převrácená na zemi. Chlapec jí spal v náručí, nahý, nehybné nohy svěšené podél Adrianina hubeného těla, hlavu pod její bradou. Byl to její syn a já nevěděla, že se jí narodil.

Netušila jsem, jaký převrat způsobí v mém životě, kdybych to byla tušila, možná bych ji byla nechala venku. Adriana se považovala za anděla s mečem, ale byl to lehkovážný anděl, který zraňoval i nechtěně.

Naše poslední setkání skončilo hádkou, po několika týdnech jsem se ji snažila vyhledat, ale nenašla. Čekala jsem, jaký bude

její další tah. Nikdo z našich společných známých ji ve městě neviděl, ale občas poslala našim rodičům na venkov pohlednici. Ukazovali mi je, když jsem za nimi přijela na návštěvu: přístav v Pescaře, Pescara by night. Hezký pozdrav od vaší dcery, pak rozevlátý podpis. Věděla, že si je přečtu, byly pro mě: důkaz, že je naživu a blízko.

Její další tah se uskutečnil ve tři hodiny jednoho červnového rána. Nevím, jak dlouho jsem na ně nehnutě a mlčky hleděla. Takhle zezadu vypadalo dítě jako obří panenka, jedna z těch, které jeho matka jako malá nikdy nevlastnila.

Skoro jsem ji nepoznávala, měla na sobě zcela rozpadlý slamák s vybledlými umělými květy na široké krepě, okraj byl na jedné straně roztřepený. Oči pod ním ale byly její, zářivé a pichlavé, jen trochu víc vytřeštěné, jako když mívala strach.

Zeptala se mě na Piera, řekla jsem jí, kde je. Pak ji vytočilo, že obě stojíme v předsíni, málem mě porazila. Nezapomněla, jak vypadá byt, kde předtím byla jen párkrát, sebestiše si to namířila do ložnice. Položila chlapečka na postel, přikryla ho dekou a sedla si vedle něho. Stála jsem před ní, ona mlčela, zpočtený obličej v dlaních, lokty opřené o kolena. U jejích nohou tlumok, který nechala sklouznout z ramene.

„Co se stalo?“ zkusila jsem se jí zeptat.

Neodpověděla, odešla směrem k oknu, aby zakryla slzy. Trochu se chvěla, pod noční košilí, kterou jsem považovala za letní šaty, jí vystupovaly lopatky. Zavadila o sklo okrajem klobouku, ten spadl na zem. Nad pravým uchem ji ostrý stříh nůžek zbavil kadeře dlouhé až na záda, jako při hře na kadeřnici, co špatně skončila. Hned si tu pohanu schovala a nevšímala si údivu v mé tváři. Slabé šelestění, chlapec si stáhl deku a obrátil se směrem

k rozsvícené lampičce. Spal v pozici embrya, jakou zaujímal v břiše své matky, tváře naducané, vlhké čárky ofinky na čele.

„Jak se jmenuje?“ zeptala jsem se tiše.

„Vincenzo,“ odpověděla Adriana od okna.

Klekla jsem si vedle postele a očíchala svého synovce. Voněl čistotou, hlava jako ještě teplý chleba. Odvážila jsem se ho pohladit, sotva jsem se ho dotýkala.

„Musíš nás tu náskou dobu nechat,“ pronesla Adriana.

Vážný tón mě vyděsil víc než samotná žádost.

„Zeptám se Piera.“

„Piero je hodnej, určitě bude souhlasit. Možná ale ty nechceš,“ znovu se otočila a dívala se ven, na kužely bílého světla pouličních lamp.

Nechala jsem ji tam a šla do kuchyně dát vařit vodu. Vzpouzela se před kouřícím hrnkem heřmánkového čaje, ale pak do něho začala foukat, aby ho zchladila, vypila ho jako hořký sirup, hlasitými doušky, po nichž následoval znechucený škleb.

Chlapec krátce zanaříkal, bezděčně roztáhl ruce jako pa-prsky, ale nevzbudil se.

„Hrozí vám nebezpečí?“ zeptala jsem se.

„Tady ne,“ odpověděla zamyšleně.

Pak odešla do koupelny, pořád s jednou nohou v pantofli a druhou bez. Přiblížila jsem se k Vincenzovi, abych zjistila, komu se podobá, ale bylo těžké to poznat, když spal, jen lehce přidrhlá ústa připomínala jeho matku. A tvarem nosu připomínal druhého Vincenza, strýčka, kterého už nikdy nepozná.

V průběhu času se mu podobal čím dál víc, způsobem, jak chodil a jak se smál s hlavou zvrácenou dozadu. Když ho jeho matka brala na vesnici, kolemjdoucí na návsi se zastavovali a prohlíželi si ho, tolik se podobal tomu, který už tu nebyl.

I odhodlání měli stejné, ale můj synovec ho uměl využít. V šesti letech dokázal trávit hodiny se stavebnicí Lega: stavěl lodě vybavené do těch nejmenších detailů. Teď se chce stát námořním inženýrem.

„Rozbiju ti hubu, když se nebudeš učit,“ vyhrožuje mu v jistých chvílích jeho matka, ale není to třeba.

Adriana dokázala vychovat chlapce, který je jiný než náš bratr i než ona.

Jméno chlapce na mě té noci silně zapůsobilo. Když jsem si ho pak opakovala, připadalo mi to čím dál správnější. Vincenzo zní svěže i starobyle v těch třech slabikách. Adriana spojila své dítě s příběhem neštěstí a zázraků, mrtvých i přeživších, s prostým příběhem naší rodiny. Tenhle Vincenzo mi připadá silnější než všechny nepřízně, i teď sázím na jeho budoucnost.